

Топольський В.

– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Донбаського державного педагогічного університету
УДК 378.018.43(410)

**ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У
ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ**

У статті надано історію розвитку впровадження дистанційного навчання у Великій Британії. Розглянуто організацію навчального процесу в системі дистанційної освіти Великої Британії. Проаналізовано досвід впровадження дистанційного навчання у Великій Британії, його можливі переваги та недоліки. Зроблено аналіз літературних джерел з проблеми дослідження. Розкрито основні види зарубіжних моделей дистанційного навчання. Виявлено провідні тенденції розвитку дистанційного навчання у вищій школі Великої Британії. Визначено основні етапи дистанційного навчання. Акцентовано увагу на проблемах та методах дистанційної освіти закордоном. Розглянуті напрями й перспективи розвитку дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, система освіти Великої Британії, зарубіжні моделі дистанційного навчання, вища школа, проблеми та методи.

Топольский В.

– кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков Донбасского государственного педагогического университета

**ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В
ВЕЛИКОБРИТАНИИ**

В статье представлена история развития дистанционного обучения в Великобритании. Рассмотрена организация учебного процесса в системе дистанционного образования Великобритании. Проанализирован опыт внедрения дистанционного обучения в Великобритании, его возможные преимущества и недостатки. Раскрыты основные виды зарубежных моделей дистанционного обучения. Выявлены ведущие тенденции развития дистанционного обучения в высшей школе Великобритании. Определены основные этапы дистанционного обучения. Акцентируется внимание на проблемах и методах дистанционного образования за рубежом. Рассмотрены направления и перспективы развития дистанционного обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, система образования Великобритании, зарубежные модели дистанционного обучения, высшая школа, проблемы и методы.

Topolsky V.

*– Candidate of Science (Theory of Education), Associate Professor,
Foreign Languages Department, Donbas State Teachers' Training
University*

EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF DISTANCE LEARNING IN THE UNITED KINGDOM

The article presents the history of the development of distance learning in the UK. The organization of the educational process in the UK system of distance education is viewed upon. The experience of implementation of distance learning in the UK, its possible advantages and disadvantage are analysed. The article outlines the main types of the foreign models of distance learning. The major trends in the development of distance learning in higher education of the UK are identified. The main stages of distance learning are defined. Great attention to the problems and methods of distance education abroad is paid. The directions and prospects of development of distance learning are offered.

Key words: *distance learning, the education system of Great Britain, foreign models of distance education, high school, problems and methods.*

Постановка проблеми. Наслідком бурхливого розвитку інформатизації суспільства, постійного зниження вартості послуг на використання глобальної мережі Internet та суттєве поглиблення процесів упровадження інформаційних технологій в освітню практику стала поява дистанційного навчання як найбільш перспективної, гуманістичної, інтегральної і орієнтованої на індивідуалізацію форми освітнього процесу.

Дистанційне навчання представляє собою нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Воно призначене для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання та стану здоров'я. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання матеріалу, здобувати повноцінну вищу освіту або підвищувати кваліфікацію і має такі переваги, як гнучкість, зручність, модульність, економічна ефективність, інтерактивність, відсутність географічних кордонів для здобуття освіти.

Актуальність дистанційного навчання також проявляється у можливості упровадження новітніх педагогічних, психологічних і методологічних розробок з розбиттям матеріалу на окремі функціонально завершені модулі (теми), які вивчаються у міру

засвоєння і відповідають здібностям окремого студента або групи загалом.

Дистанційний метод навчання є більш зручним і значно дешевшим, ніж традиційний, завдяки ефективному використанню навчальних приміщень, полегшеному коригуванню електронних навчальних матеріалів та доступу до них.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням питань дистанційного навчання займалися як вітчизняні так і зарубіжні науковці. Особливий інтерес становлять праці вітчизняних науковців, присвячені змісту дистанційного навчання (М. Карпенко, В. Кухаренко, Е. Полат, А. Хуторський), проблемам наукового забезпечення професійної дистанційної освіти (В. Биков, Л. Лещенко), організації дистанційного навчання за кордоном і в Україні (В. Олійник, Н. Корсунська), психолого-педагогічним аспектам дистанційного курсу (Т. Олійник, Н. Сиротенко).

Серед зарубіжних досліджень необхідно відзначити праці таких науковців як М. Аллена, Дж. Даніеля, Д. Кігана, М. Мура, О. Петереса та деяких інших. Питання сучасного стану дистанційної освіти та перспективи розвитку розглянуті в працях Дж. Андерсона, Ст. Віллера.

Аналіз праць вітчизняних і зарубіжних науковців свідчить про те, що вивчення британської школи дистанційного навчання є актуальним на сучасному етапі.

Метою статті є висвітлення досвіду впровадження дистанційного навчання у вищій школі у Великій Британії. Для цього вважаємо за необхідне: а) проаналізувати можливі переваги та недоліки дистанційної освіти; б) проаналізувати літературні джерела з проблеми дослідження і, зокрема, досвід зарубіжних країн у використанні дистанційного навчання; в) розкрити основні види зарубіжних моделей дистанційного навчання; г) виявити провідні тенденції розвитку дистанційного навчання у вищій школі Великої Британії.

Виклад основного матеріалу. Завдяки дистанційному навчанню долається відстань між студентом та викладачем. Завдяки дистанційному навчанню студенти зможуть прослухати ці спецкурси, не виходячи з дому. Це зручно і комфортно. Від студента вимагається тільки підключення до мережі Інтернет, наявність комп'ютера та мікрофона; якщо він хоче встановити візуальний контакт з викладачем, то має використовувати веб-камеру.

З іншого боку, домашня атмосфера не завжди сприяє ефективному навчанню та запам'ятовуванню. Студента можуть відволікати домашні справи, діти. Це не дозволяє достатньою мірою сконцентруватися на занятті.

Завдяки дистанційному навчанню здійснюється економія часу, який витрачається на дорогу до школи. Це особливо підходить для людей, котрі мають щільний графік роботи і не можуть дозволити собі витратити зайву годину на, наприклад, очікування в пробках. Курс дистанційного навчання передбачає можливість записатися на пробне заняття; цікаво, що навіть тут не витрачається дорогоцінний час, адже можна записатися на перше заняття, скориставшись online-формою [2].

З іншого боку, можна неефективно використати зекономлений час. Курс дистанційного навчання вимагає від студента уміння самостійно організувати навчальний процес. Біля студента не буде вчителя, який постійно контролюватиме виконання домашніх завдань. Дорогоцінний час на заняттях не витрачається на перевірку домашніх завдань.

Тому від студента, який обрав курс дистанційного навчання, вимагається терпіння, вміння зосередитися та високий рівень самоконтролю, щоб ефективно організувати свій час між заняттями [6].

Завдяки дистанційному навчанню здійснюється економія грошей, які витрачаються на бензин чи інший транспорт, щоб дістатися до університету. Але курс дистанційного навчання вимагає хорошого технічного забезпечення: чим якіснішими будуть комп'ютер, мікрофон та веб-камера, тим якіснішими будуть online-уроки (студент буде краще чути і бачити вашого викладача). Проблема може виникати через неякісний Інтернет: якщо зв'язок раптом зникне, ваше заняття припиниться через технічні неполадки.

Online-заняття також передбачають online-розрахунок, який використовується для оплати навчання. Це зручна форма електронних грошей, яка також економить час. Деякі компанії також пропонують «online-калькулятор» – можливість самостійно прорахувати витрати на курс дистанційного навчання, скориставшись відповідною формою на сайті компанії. Але система online-розрахунку може не спрацювати і гроші в кращому випадку повернуться і студент буде змушений все одно витратити час на те, щоб дістатися до школи або банку для вчасної оплати заняття; в гіршому випадку гроші просто пропадуть – загубляться серед інших віртуальних рахунків [4].

Використовуючи новітні технології, ви можете записати заняття і, коли матимете потребу, зможете знову і знову прослуховувати заняття. Під час online-занять використовуються додаткові ресурси, які викладач ретельно добирає завдяки мережі Інтернет. Це аудіо-, відео-файли, фотографії, додаткові тексти для читання. Однак, студент так само може уточнити незрозумілі моменти з викладачем

під час звичайних занять. Такі консультації є більш ефективними, ніж прослуховування аудіозапису. Адже, під час повторного пояснення викладачем того чи іншого матеріалу можуть виявлятися нові, невідомі раніше або забуті, правила, які ви зможете уточнити, вивчити або згадати [1].

Online-навчання дуже підходить для студентів, які розпочали навчання за звичайним курсом, але в міру життєвих обставин змушені припинити заняття і переїхати в іншу країну чи в інше місто [6].

Курс дистанційного навчання передбачає, серед іншого, практику ділового спілкування та ведення переговорів. Це корисний досвід, адже чимало переговорів здійснюються тепер саме через Skype. Такий курс навчання дозволяє не лише підготуватися до переговорів з іноземними партнерами, але й відчутти ситуацію, в якій ці переговори будуть здійснюватися. Але, все ж таки, чимало компаній надає перевагу живому спілкуванню під час проведення переговорів. Таким чином, курс дистанційного навчання по спецкурсу підготовки до переговорів може бути не особливо ефективним, адже не дасть можливості відчутти атмосферу живого ділового спілкування [4].

Досвід використання дистанційної освіти в Європі якнайкраще можна показати на прикладі Великої Британії [2].

Якщо, наприклад, в Україні більшість не сприймає серйозно можливість отримання диплому про вищу освіту таким чином, то в цій країні це «звична справа». Стаціонарна форма навчання включає в себе постійне живе спілкування з викладачами та однокурсниками. Однак, навчання в Англії в магістратурі – це більшою мірою робота з друкованими та електронними джерелами інформації, доступ до яких забезпечується цілодобово. Нерідко, студента британського навчального закладу можна застати сидячого над книгою або за комп'ютером вночі в бібліотеці. Іспити на стаціонарі в основному письмові. Тому при правильній організації свого часу той же результат можна отримати, навчаючись на дистанційній програмі [2]. Різниця буде в тому, що студент залишається у своїй країні (зі своєю родиною) та зберігає робоче місце, а значить можливість постійного джерела доходів, необхідного для фінансування, в тому числі і навчання. Спілкування з викладачем та однокурсниками в даному випадку буде дистанційним. До послуг студента електронна пошта, веб-конференції, форуми, Skype.

Перша ідея організації дистанційної форми навчання була озвучена ще в 1926 році британським ученим Джоном Кларком Стобарт (J. C. Stobart), коли він займав посаду директора освітніх

програм на BBC. Він запропонував створити спеціальний навчальний заклад і навіть придумав назву - Повітряний університет ("University of the Air"). Однак до 1960-го року ідея не знайшла свого продовження, і лише на початку 60-х на BBC стали формуватися конкретні пропозиції.

У 1962 році Майкл Янг (Michael Young), британський соціолог і один і керівників лейбористської партії, запропонував заснувати "Відкритий університет" ("Open University") з дистанційною системою навчання, після закінчення навчання в якому, слухачі б отримували диплом Лондонського університету. Оскільки проект "University of the Air" вже обговорювався BBC і Міністерством освіти Великої Британії, в період з 1963 по 1969 роки, за підтримки лейбористів почався активний розвиток проекту [3].

Нарешті, в 1969 році було оголошено про створення дистанційного університету. Харизматичні професори і вчені заявляли про те, що досвід Відкритого університету триумфально і беззастережно довів, що навчати людей на відстані можливо [2]!

Домашні наукові лабораторії, пізні трансляції лекцій по телебаченню і радіо – все це увійшло в історію Відкритого університету. Університет став першим навчальним закладом, що зруйнував зв'язок між ексклюзивністю й високою якістю, він зробив хорошу освіту доступною для широкого кола людей.

Природно, що ця революційна ідея викликала чимало критики на свою адресу. Деякі вороже налаштовані противники дистанційної системи навчання привселюдно називали цю ідею безглуздою. Незважаючи на існуючі розбіжності, вже в 1971 році – через 2 роки після відкриття – Відкритий університет набрав 25 тис. студентів на міждисциплінарні підготовчі курси Foundation, які включали в себе такі предмети: мистецтво, природничі науки, математика. Оскільки політика прийому студентів передбачала відкритість і доступність для всіх бажаючих, для вступу не була потрібна наявність диплома про вищу освіту. Замість цього спочатку необхідно було пройти підготовчі курси Foundation, після чого навчатися на основному курсі.

Таким чином, в строгій і послідовній системі освіти Великої Британії з'явилася нова структура, яка як свіжий вітер зламала усталені традиції та стереотипи і надала можливість широкому колу людей підвищити рівень кваліфікації, отримати другу і третю спеціальності, отримати можливості зміни сфери діяльності та розвитку кар'єри.

Кількість студентів Відкритого університету тим часом зросла до 70 тис. Щорічно 6 тис. випускників отримували дипломи про освіту. З'являлися нові програми і спеціальності, вдячні студенти писали листи членам Парламенту. У 1983 році при Відкритому

університеті була заснована бізнес-школа, що стала згодом найбільшою в Європі. Відділення університету стали відкриватися в європейських країнах, вдосконалювалися методи навчання, впроваджувалися нові способи передачі інформації [3].

Комп'ютери прийшли на зміну друкованим машинкам, замість лекцій по телевізору з'явилися відеокасети та DVD диски. Широке поширення Інтернету стало чудовою нагодою для запуску он-лайнних програм. Університет і до цього часу є лідером у використанні інноваційних технологій, постійно вдосконалюючи методи і способи навчання. Повністю виправдовуючи свою назву, Відкритий університет знаходить можливості надавати безліч безкоштовних навчальних ресурсів для тих, хто любить і хоче вчитися.

Сьогодні Відкритий університет представлений в 30 країнах світу. У Великій Британії він має 13 навчальних центрів. За якістю навчання входить до п'ятірки кращих. В університеті дистанційно навчаються 225 тис. студентів, з яких 50 тисячам витрати на навчання покривають роботодавці. 75 з 100 компаній, що входять до індексу лондонської біржі FTSE 100, фінансують додаткові дистанційні програми для своїх співробітників [3].

У Великій Британії величезна кількість бізнес-шкіл пропонує дистанційні програми MBA. За версією The Financial Times з 40 бізнес-шкіл, що пропонують кращі дистанційні програми MBA, 14 знаходяться у Великій Британії. Серед них такі відомі, як Edinburgh Business School Heriot – Watt University, Warwick Business School, Durham Business School, London School of Business & Finance і Open University Business School. При Лондонському університеті створено спеціальний проект – London University “External Programme”. Це окремий підрозділ, що займається дистанційними програмами. Після закінчення такої програми студент отримує диплом коледжу або університету, що входить до складу Лондонського університету [3].

Така форма навчання дуже приваблива як для власників бізнесу, які не можуть на 1-2 роки повністю передати управління своєю справою комусь іншому, так і для найманих менеджерів, які можуть продовжувати роботу під час навчання. Тим самим вони не лише зберігають за собою робоче місце, але і постійний дохід, що важливо для фінансування навчання. Вартість дистанційної освіти порівняна зі стаціонарним навчанням (вартість курсів і навчальних матеріалів, а також іспитів), однак студенту не потрібно нести додаткові витрати на проживання, які часто перевищують плату за навчання [7]. Структура кожного курсу може відрізнятися. Наприклад, магістерська програма може бути розрахована на рік, але за погодженням з університетом її можна “розтягнути” на 1,5–

2 роки. Варіанти складання іспитів також різноманітні і часто є можливість підібрати найбільш зручний в кожній конкретній ситуації. Наприклад, студент, який не має можливості приїхати до Британії на іспит, може домовитися з університетом про здачу іспиту в Україні в Британській Раді (British Council). Британська Рада в даному випадку виступає в ролі незалежного екзаменатора, якому університет довіряє проведення іспиту відповідно до встановленої процедури (порядок відкриття конверта із завданням, встановлення певного часу на виконання кожного завдання, використання тільки дозволених матеріалів залежно від типу іспиту, наприклад, калькулятора або словника). Далі екзаменаційна робота відправляється на перевірку до університету [3].

Висновки та перспективи подальшого розвитку. Дистанційне навчання має ряд недоліків, але переваг значно більше. Для українських студентів, наприклад, з'являється перспектива отримання диплому про вищу освіту престижного закордонного навчального закладу, не покидаючи країну, що дозволяє зекономити час та гроші. В сучасному суспільстві, з його швидким темпом життя та розвитком інформаційних технологій дистанційне навчання розвивається все більшою мірою і, можливо, досить скоро стане найрозповсюдженішою формою освіти.

Література

1. Гуржій А. М. Інформаційні технології в освіті / А. Гуржій // Наук. метод. зб. – К. : ІЗМН, 1998. – Вип. II. – С. 5–11.
2. Дмитренко П. В. Дистанційна освіта / П. Дмитренко, Ю. Пасічник. – К. : НПУ, 1999. – 25 с.
3. Дистанційна освіта у Великій Британії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/abroad/higher_school/distance-learning/14757.
4. Переваги та недоліки дистанційного навчання. Школа іноземних мов «Валері» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://valerieschool.com/archives/12642>.
5. Кореспондент : Глобальний Гарвард. Как учиться в самых престижных университетах мира без денег и личного присутствия [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://korrespondent.net/business/career/1388196-korrespondent-globalnyj-garvard-kak-uchitsya-v-samyh-restizhnyh-universitetah-mira-bez-deneg-i-lich>.
6. Колб Л. Плюсы и минусы дистанционной учебы [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.hrliga.com/index.php?module=news&op=view &id=871>.
7. ECTS – обов'язковий євростандарт Болонського процесу [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/30.html>.